

УДК 330.341:631.11 (477.42)

В.С. Теленчук
аспірант*

Житомирський національний агроєкологічний університет

**ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ
М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Досліджено залежність змін ряду показників, викликаних нововведеннями в організаційній сфері діяльності м'ясопереробних підприємств. Проведено регресійно-кореляційний аналіз впливу організаційних інновацій на характер зміни основних показників економічної ефективності. За отриманими результатами встановлено вплив організаційних інновацій на ефективність діяльності підприємств м'ясопереробної галузі Житомирської області.

Постановка проблеми

Інноваційний розвиток – це стратегічний пріоритет для забезпечення конкурентоспроможності економіки країни. Інноваційний розвиток економіки – це зростання її показників, забезпечений за рахунок реалізації інноваційних проектів та впровадження різноманітних нововведень [7, с. 59]. Розвиток сучасного суспільства неможливо уявити без нових рішень у галузі технології, техніки, організаційних форм та економічних методів господарювання.

Наразі, організаційні інновації дедалі більше стають необхідною та природною формою існування підприємства, яке має за мету зайняти позиції ринкового лідера. Але, нинішній стан вивчення питання щодо організаційних інновацій у будь-якій галузі господарювання, поки що не повною мірою відповідає сучасним вимогам і є явищем мало вивченим. Не є винятком і м'ясопереробна галузь Житомирської області. Дослідження впливу організаційних інновацій на ефективність діяльності м'ясопереробних підприємств зумовило вибір теми окремого наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень

Дослідження літератури та електронних джерел згідно з порушеною проблемою свідчить про швидко зростаючий інтерес до неї як з боку практиків, так і теоретиків. Окремі методичні, методологічні й організаційні аспекти розвитку та активізації інноваційної діяльності в нашій державі досліджують такі вчені, як А.Ф. Бондаренко [1], В.А. Верба, А.Г. Гриньов, М.П. Денисенко [2], О.В. Димченко, П.Н. Завлін, Н.В. Краснокутська, О.О. Лапко[4], П.П. Микитюк, А.В. Сидорова [5], Н.І. Чухрай [9], В.Г. Шматько, Л.І. Федулова[10], І.Г. Яненко та ін. Даний напрямок досліджень широко висвітлюється і у працях закордонних вчених-економістів, у тому числі Р. Нельсона, С. Уінтера, В. Лазоніка, А. Бернштайна, Е. Лама та інших.

© В.С. Теленчук

*Науковий керівник – к.е.н., професор Г.В. Осовська

Незважаючи на активні наукові пошуки в цьому напрямку досліджень, деякі важливі теоретико-методичні та прикладні засади інноваційної діяльності підприємств ще не дістали належного обґрунтування. Перш за все, потребують уточнення питання, що стосуються структуризації понятійного апарату. Недостатньо розробленими залишаються питання щодо впливу організаційних інновацій на ефективність діяльності підприємства.

Відсутність науково-практичних результатів досліджень з формування системних механізмів активізації інноваційного розвитку підприємства не дає можливості надання практичних рекомендацій суб'єктам господарювання. Необхідність вирішення зазначених проблемних питань, їх актуальність, теоретична і практична значущість визначили вибір теми, об'єкт, предмет, мету та наукові завдання дослідження.

Об'єкт та методика дослідження

Об'єктом дослідження є процес інноваційного розвитку з урахуванням організаційних інновацій на підприємствах м'ясопереробної галузі Житомирської області.

Мета даного дослідження полягає у доведенні та розкритті впливу організаційних інновацій на ефективність діяльності м'ясопереробних підприємств.

У ході дослідження використано комплекс методів проведення економічних досліджень, що дозволило отримати науково обґрунтовані результати. Зокрема, використаний один із прийомів статистико-економічного методу – *регресійно-кореляційний аналіз*, що дало змогу виявити вплив відхилень основних показників економічної ефективності як індикаторів результативності впровадження організаційних інновацій на характер діяльності підприємств, графічний – для наочної ілюстрації отриманих результатів, абстрактно-логічний – для узагальнення та формування висновків.

Методологічну основу дослідження становить сукупність принципів та підходів до пізнання теоретичних і практичних засад розвитку організаційних інновацій у контексті інноваційної діяльності.

Результати дослідження

Аналіз інноваційних процесів на підприємствах м'ясопереробної галузі Житомирської області дає підставу зробити висновок, що основними та важливими джерелами стійких конкурентних переваг є продуктивні та ринкові інновації. Але, на сучасному етапі розвитку інноваційних процесів, вони хоч і є необхідною, але недостатньою умовою успішної підприємницької діяльності сучасного підприємства. Так, пріоритети інноваційної діяльності під впливом сучасних світових тенденцій змінюються. А практика провідних підприємств доводить, що організаційні інновації сьогодні стають одним з головних джерел успіху діяльності підприємства на ринку.

Таким чином, організаційні інновації стають нарівні з продуктовими інноваціями та є не менш важливими в підвищенні інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств. Їх реалізація дозволяє отримати значні конкурентні переваги в різноманітних, найбільш перспективних для суб'єктів господарювання галузях.

Слід зазначити, що узгоджене стале поняття «організаційна інновація» наразі відсутнє, не розроблені науково обґрунтовані рекомендації з обліку та діагностики організаційних інновацій, відсутні показники оцінки їх ефективності, критерії впливу на сукупний ефект функціонування та розвитку підприємства [8, с. 86]. Проведені попередні дослідження дали змогу визначити, що організаційна інновація – це організаційне удосконалення функціонування підприємства в цілому та організаційне удосконалення окремих ділянок виробництва з метою одержання відповідних економічних результатів.

Відсутність сучасних методів статистичного обліку інноваційної діяльності з урахуванням саме організаційних інновацій призводить до систематичного заниження результатів інноваційного процесу.

Дедалі очевидним стає той факт, що поняття організаційних інновацій, охоплюють динамічні процеси вдосконалення господарської діяльності підприємства. Це означає, що абсолютні значення економічних показників господарювання не можуть розглядатись в якості індикаторів здійснення інновацій.

Тому, для виявлення форми взаємозв'язків між ефективністю діяльності та організаційними нововведеннями в дослідженні проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу відхилень основних показників економічної ефективності як індикаторів результативності впровадження організаційних інновацій на характер діяльності м'ясопереробних підприємств, які можна вважати формами прояву організаційних інновацій та відхиленням рівня рентабельності як основного показника економічної ефективності. Це дало змогу встановити, яким чином зміни ряду показників, викликані нововведеннями в організаційній сфері діяльності підприємства, впливають на зміни ефективності діяльності.

Регресійну модель було побудовано на основі даних про здійснення господарської діяльності представників м'ясопереробної галузі Житомирської області за період 2005–2008 рр. [6]. Як зазначалось, в якості результативної ознаки було обрано відносне відхилення рівня рентабельності поточного року до попереднього. До складу ж факторних ознак увійшли відхилення продуктивності праці, частки нештатних працівників у загальній кількості персоналу на підприємстві та середньомісячної заробітної плати. Із зазначеного видно, що в дослідженні основну увагу приділено впливу інновацій у сфері організації діяльності персоналу.

Так, не викликає сумніву, що збільшення продуктивності праці у значній мірі є результатом організаційних інновацій, а скорочення кількості нештатних працівників зазвичай відбувається в результаті їх заміщення власними кваліфікованими кадрами, підготовка яких також належить до організаційних інновацій.

Отже, в результаті дослідження отримано відхилення за три роки, зокрема з 2006 до 2005 р., 2007 до 2006 р. та 2008 до 2007 р., а загальний обсяг вибіркової сукупності склав 45 підприємств за досліджуваний період, що становить близько 42 % генеральної сукупності. При цьому виділено такі змінні величини: y – темп приросту рівня рентабельності поточного року до попереднього, частка від одиниці; x_1 – темп приросту продуктивності праці, частка від одиниці; x_2 – абсолютне відхилення частки нештатних працівників у загальній кількості персоналу, чол.; x_3 – темп приросту середньомісячної заробітної плати, частка від одиниці. У результаті обробки даних за допомогою пакету прикладної програми Microsoft Excel побудовано така лінійна регресійна модель економічної ефективності м'ясопереробних підприємств:

$$y = -1,58 + 0,32x_1 - 0,13x_2 + 0,075x_3.$$

З моделі видно, що збільшення темпів приросту продуктивності праці та розміру відхилення заробітної плати на 1 % призведе до збільшення позитивного відхилення рівня рентабельності на 32 та 7,5 пунктів, відповідно. У той же час скорочення частки нештатних працівників у середньому зумовлює підвищення значення відхилення рівня рентабельності на 13 пунктів. Іншими словами, зміни, зумовлені організаційними інноваціями, сприяють формуванню тенденції до збільшення темпів зростання економічної ефективності діяльності м'ясопереробних підприємств.

Отже, згідно з отриманими значеннями коефіцієнтів регресії можна зробити висновок, що найбільший вплив на рівень рентабельності підприємств м'ясопереробної галузі мають організаційні інновації, пов'язані з збільшенням продуктивності праці та підготовкою власних кваліфікованих кадрів.

Коефіцієнт детермінації отриманої моделі є досить незначним і складає $R^2 = 0,145$. Це означає, що лише 14 % змін результативної ознаки зумовлюється змінами факторів, включених у регресійну модель. У контексті зазначеного слід зауважити, що метою проведення кореляційно-регресійного аналізу було виявлення чинників впливу на ефективність діяльності, а не побудова регресійної моделі.

Це пояснюється тим, що не можна говорити про першочерговість впливу саме організаційних інновацій на рівень рентабельності, оскільки значну роль у формуванні ефективності господарювання відіграють технологічні фактори. У той же час, виділення факторів, які мають суттєвий вплив на результативну

ознаку, дасть змогу виявити ті проблеми, на вирішення яких м'ясопереробним підприємства необхідно звернути увагу в першу чергу.

З огляду на те, що коефіцієнти регресії не дають підстав для ранжирування незалежних змінних залежно від рівня їх впливу на результативну ознаку, в процесі дослідження обчислено коефіцієнти кореляції, еластичності та β -коефіцієнти (табл. 1).

Значення парних коефіцієнтів кореляції свідчать про прямий зв'язок між збільшенням рівня рентабельності та зростанням продуктивності праці та заробітною платою. Що ж до впливу зміни частки нештатних працівників на економічну ефективність, то він не тільки має зворотній характер, але є й найбільш істотним. Особливу увагу слід звернути на те, що вплив тільки останнього фактору є значущим.

Таблиця 1. Результати кореляційно-регресійного аналізу зв'язків між ефективністю діяльності м'ясопереробних підприємств та індикаторами організаційних нововведень у сфері організації діяльності персоналу

Показник	Факторна ознака			Темп приросту рівня рентабельності
	темپ приросту продуктивності праці	абсолютне відхилення частки нештатних працівників	темп приросту рівня заробітної плати	
	x_1	x_2	x_3	
Коефіцієнт регресії	0,3233	-0,1327	0,0748	–
Парний коефіцієнт кореляції з результативною ознакою	0,1519	-0,3497	0,0819	–
Середнє значення	0,4939	-0,9682	0,4157	-1,2643
Середньоквадратичне відхилення	1,0017	5,9688	0,8089	2,2841
Коефіцієнт еластичності, %	-0,1263	-0,1016	-0,0246	–
β - коефіцієнт	0,0666	-0,9138	0,0290	–

Джерело: власні дослідження.

Також встановлено, що найбільш суттєвим резервом збільшення темпів зростання рівня рентабельності виробництва та реалізації продукції підприємств м'ясопереробної галузі є підвищення продуктивності праці: зростання темпів приросту виходу валової продукції, яка припадає на одного працівника на 1 пункт, зумовлює скорочення темпів приросту рівня збитковості на 0,1263 %.

Децю менший вплив на збільшення рівня рентабельності має зменшення абсолютного приросту частки нештатних працівників, скорочення якого на 1 %, спричиняє уповільнення темпів зростання рівня збитковості на 0,1016 %.

Згідно з результатами аналізу β -коефіцієнтів, найбільшим впливом на результативну ознаку характеризується, як і у випадку дослідження коефіцієнтів

кореляції, абсолютне відхилення частки нештатних працівників у загальній чисельності персоналу: зміна значення зазначеного показника на одне середньоквадратичне відхилення призведе до зміни рівня рентабельності на 0,91 свого середньоквадратичного відхилення.

Вплив же інших незалежних факторів є значно меншим. Так, зміна темпів приросту продуктивності праці на одне середньоквадратичне відхилення призведе до зміни рівня рентабельності на 0,07 свого середньоквадратичного відхилення, а темпів приросту рівня заробітної плати – на 0,03.

Висновки

Аналіз інноваційних процесів на підприємствах м'ясопереробної галузі Житомирської області дає підставу зробити висновок, що організаційні інновації, все більше охоплюють динамічні процеси вдосконалення господарської діяльності підприємства.

За отриманими значеннями проведеного регресійно-кореляційного аналізу виявлено, що збільшення продуктивності праці є результатом організаційних інновацій, а скорочення кількості нештатних працівників, зазвичай, відбувається в результаті їх заміщення власними кваліфікованими кадрами, підготовка яких також належить до організаційних інновацій. Тому, найбільший вплив на рівень рентабельності підприємств м'ясопереробної галузі мають організаційні інновації, пов'язані із збільшенням продуктивності праці та підготовкою власних кваліфікованих кадрів.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження мають бути направлені на емпіричне підтвердження впливу організаційних інновацій на ефективність діяльності м'ясопереробних підприємств.

Також доцільно буде обґрунтувати механізм управління організаційними інноваціями в контексті інноваційної діяльності на досліджуваних підприємствах.

Література

1. *Бондаренко А.Ф.* Інноваційний бізнес / *А.Ф. Бондаренко*. – Суми: Вид-во «Слобожанщина», 1998. – 168 с.
2. *Денисенко М.П.* Вплив інновації на прискорення розвитку економіки / *М.П. Денисенко* // Проблеми науки. – 2002. – № 2. – С. 14–22.
3. Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація [Електронний ресурс]: наказ Держкомстату України від 01.10.2008 № 361. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. *Ланко О.О.* Розвиток системи управління науково-інноваційною сферою в країні / *О.О. Ланко* // Економіка і прогнозування. – 2002. – № 1. – С. 55–63.

5. Сидорова А. Процессные инновации в системе управления предприятием / А. Сидорова, О. Курносова // *Економіст*. – 2008. – № 1. – С. 28–30.
6. Статистичний щорічник Житомирської області за 2005 / Гол. упр. статистики в Житомир. обл. – Житомир, 2006. – С. 116–119.
7. Сучасні концепції менеджменту: навч. посібник / за ред. д. е. н. проф. Л.І. Федулової. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 59.
8. Теленчук В.С. Сутність організаційної інновації як економічної категорії / В.С. Теленчук // *Сучасна наука в мережі Інтернет: матеріали шостої Всеукр. наук. – практ. інтернет – конф., 25-27 лютого 2010 р.* – К., 2010. – Ч.1. – С. 86.
9. Чухрай Н.І. Організаційно-управлінські інновації в економіці, що спирається на знання / Н.І. Чухрай // *Інновації: проблеми науки і практики: монографія.* – Харків.: ВД «Інжек», 2006. – С. 121–124.
10. Федулова Л.І. Інноваційний менеджмент в країні: проблеми та шляхи формування / Л.І. Федулова // *Економіст*. – 2002. – № 2. – С. 52–55.